

TEKNİK BİLGİ NOTU

Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden COVID-19

**CİNSEL SAĞLIK, ÜREME SAĞLIĞININ VE HAKLARININ
KORUNMASI VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN
TEŞVİK EDİLMESİ**

MART 2020

TEMEL MESAJLAR

- ◆ **Salgın hastalıklar; kadınları ve erkekleri farklı şekillerde etkiler.** Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik mevcut eşitsizlikleri arttırmasının yanı sıra, engelliler ve aşırı yoksullar gibi dışlanmış gruplara karşı ayrımcılığı da pekiştirir. Kadınların ve erkeklerin teşhis ve tedavi hizmetlerine erişimini etkileyen çeşitli hususlar dikkate alınarak bunun göz önünde bulundurulması gerekir.
- ◆ **Kadınlar, tüm dünyada, sağlık ve sosyal hizmet sektörlerindeki işgücünün yüzde 70'ini oluşturur.** Kadınların çalışma ortamları nedeniyle maruz kalabilecekleri ayrımcılık şekillerine özel bir dikkat göstermek gerekir. Bunun yanı sıra, sahadaki sağlık çalışanları olarak psikososyal destek, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri ile ilgili ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır.
- ◆ Salgın dönemleri gibi kriz zamanlarında, **kadınların ve kız çocuklarının, hanede artan gerilimler nedeniyle, partner şiddetine ve aile içi diğer şiddet türlerine maruz kalma riskleri artabilmektedir.** Böyle dönemlerde toplumsal yapılar da dâhil olmak üzere, kadınları ve kız çocuklarını koruyan sistemler zayıflayabileceği veya bozulabileceği için, COVID-19'un risk dinamiklerini değiştirmesi nedeniyle, kadınları ve kız çocuklarını eş ve partner şiddeti riskinden korumaya yönelik özel önlemler alınmalıdır.
- ◆ **Cinsel sağlık, üreme sağlığı ve hakları** ile ilgili hususlara salgınlar sırasında **özel bir önem verilmelidir,** zira bunlar halk sağlığını ilgilendiren önemli meselelerdir.
- ◆ **Hamileliklerin sağlıklı bir şekilde devam etmesi ve doğumların güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlık sistemlerinin düzgün bir şekilde işlemesine** ve enfeksiyonları önlemeye yönelik tedbirlere katkı bir şekilde uyulmasına bağlıdır.
- ◆ **Aile planlaması, cinsel sağlık ve üreme sağlığı için gereken ürünler sağlanmalıdır.** Menstrüasyon sağlığı için gereken ürünler de dâhil olmak üzere bu ürünler; kadınların sağlığı, güçlenmesi ve sürdürülebilir kalkınma açısından büyük bir önem taşır. **Salgına yönelik müdahale nedeniyle tedarik zincirlerinin aksaması bu ürünlerin tedarikini etkileyebilmektedir.**
- ◆ **Sağlık hizmetlerinin sürekliliği sağlanmalıdır.** Üreme çağındaki kadınlar ve kız çocukları için sağlık kuruluşları tarafından sağlanan hizmetlerde ciddi bir kesinti veya erişimde başka bir aksaklık olması durumunda hizmet sürekliliğinin sağlanması önem taşır. Hizmet sürekliliğinin önündeki **engellere müdahale edilmeli ve bariyerler ortadan kaldırılmalıdır.** Başta şiddete maruz kalan veya karantinada şiddete maruz kalma riski bulunan kadınlar ve kız çocukları olmak üzere kadınların ve kız çocuklarının psikososyal destek hizmetleri de dâhil olmak üzere hizmetlere erişebilmeleri sağlanmalıdır.
- ◆ **Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakalarını yönlendirme yolları,** hâlihazırda sağlık kuruluşlarındaki değişiklikleri yansıtacak şekilde **güncellenmelidir.** Belli başlı topluluklara ve hizmet sağlayıcılara güncellenmiş yönlendirme yolları hakkında bilgi verilmelidir.
- ◆ Olumsuz sonuçların artma riski nedeniyle, **solunum yolu hastalıkları olan hamile kadınların tedavisine öncelik verilmelidir.** COVID-19 vakaları; doğum öncesi, yenidoğan ve anne sağlığı servislerinden ayrı bir yerde tutulmalıdır.
- ◆ **Gözetim ve müdahale sistemleri;** cinsiyete, yaşa ve hamilelik durumuna göre ayrıştırılmalıdır.
- ◆ **Etkilenen bireylere, ailelere, topluluklara ve sağlık çalışanlarına ruh sağlığı hizmetleri ve psikososyal destek sağlanması, müdahalenin önemli bir parçasıdır.**

- ◆ COVID-19'a müdahale eden tüm sağlık çalışanları (kadınlar da dâhil olmak üzere) kişisel koruyucu ekipmana sahip olmalıdır.
- ◆ Kadınların sahada topluluklarla doğrudan etkileşimde buldukları ve bakımla ilgili faaliyetlerin önemli bir bölümünü üstlendikleri göz önünde bulundurulduğunda, kadınların hastalığa maruz kalma risklerinin daha yüksek olduğu açıkça görülmektedir. Toplulukla yakın bir temas halinde olan kadınlar; topluluğun katılımını, önleme faaliyetlerinin tasarlanmasını ve uygulanmasını olumlu yönde etkileyebilecek bir konumdadır.
- ◆ İnsanların güvenliğini, onurunu ve haklarını korumak amacıyla doğru ve destekleyici bakım hizmetleri sağlanmalıdır.
- ◆ Gençleri, kadınları, aileleri ve toplulukları bilinçlendirmek, korumak ve desteklemek amacıyla gençlik ve kadın örgütleri, dini ve geleneksel liderler gibi çeşitli nüfus grupları, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) kapsamlı ağlar, sosyal seferberlik ve topluluk katılımı konularındaki uzmanlığından ve deneyiminden yararlanmalıdır. Bu sayede, damgalanmanın ve ayrımcılığın azaltılması, topluluklar arasında COVID-19'un riskli bir şekilde bulaşmasının engellenmesi, sağlıklı davranış değişikliklerinin teşvik edilmesi ve enfeksiyonun yayılmasının önlenmesi için COVID-19 hastalığından korunmaya ilişkin bilgileri de artacaktır.
- ◆ UNFPA; hükümetlerle, Dünya Sağlık Örgütü'yle, sağlık alanında çalışan diğer kuruluşlar (H6) ve ulusal paydaşlarla yakın bir işbirliği içinde çalışarak başta üreme çağındaki kadınlar ve hamile kadınlar olmak üzere kadınlara enfeksiyonun önlenmesi, potansiyel riskler ve gecikmeden tıbbi yardım talep etme yollarının yanı sıra toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korunma yolları hakkında da doğru bilgilerin verilmesini sağlayacaktır.

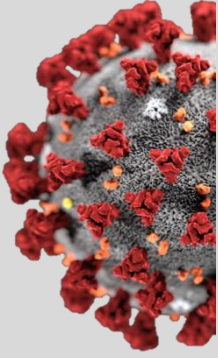

COVID-19

2019 yeni koronavirüs hastalığı (COVID-19)

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart'ta salgın hastalık olarak ilan edildi. Bu hastalık, ilk kez 31 Aralık 2019'da bildirilen yeni tip koronavirüsten kaynaklanmakta ve solunum yolu hastalıklarına yol açmaktadır. Bu solunum yolu hastalıkları; basit bir soğuk algınlığından ölüme sonuçlanabilen ciddi bir hastalığa kadar çeşitlilik gösterebilmektedir.

23 Mart itibarıyla, 190 ülkede/bölgede COVID-19 vakası bildirilmiştir, 335.000'i aşkın vaka teyit edilmiştir ve 14.000'den fazla ölüm meydana gelmiştir. İzleme/haritalama gösterge tablolarının sayısını takip etmek için: [Global Dashboard](#), [Johns Hopkins](#) ve [Italy dashboard](#).

Virüs en çok kimi tehdit ediyor?

WHO ve Hastalık Kontrol Merkezleri tarafından yapılan epidemiyolojik analizlere göre, COVID-19 virüsü nedeniyle ölmeye ihtimali en yüksek olan gruplar; yaşlılar, kronik hastalıkları olan kişiler ve bağışıklık yetersizliği olan insanlardır. Kalp hastalığı, solunum yolu rahatsızlığı ve şeker hastalığı olan kişiler de bu savunmasız gruplar arasında yer alır. Müdahaleler, bu gruplara odaklanmalıdır.

Vakaların çoğu 30-69 yaşları arasındadır.

En yüksek ölüm oranları, yaşlılar ve önceden sağlık sorunu olan kişiler arasında görülmektedir.

Koronavirüsün belirtileri ve önlenmesi

Dünya Sağlık Örgütü'nün koronavirüsün yayılmasını önlemeye ilişkin rehberlerine göre yapmanız gerekenler:

Koronavirüs enfeksiyon riskinizi azaltmak için:

- *Ellerinizi su ve sabunla yıkayın veya alkol bazlı bir el dezenfektanı ile temizleyin.
- *Öksürürken ve hapşırırken ağzınızı ve burnunuzu bir mendille ya da kolunuzun içiyle kapatın.
- *Grip ya da soğuk algınlığına benzer belirtiler gösteren kişilerle yakın temastan kaçın.
- *Etleri ve yumurtaları çok iyi pişirin.
- *Koruyucu ekipman olmadan canlı vahşi hayvanlar veya çiftlik hayvanları ile temastan kaçın.

Kendinizi ve diğer insanları hastalıktan koruyun.

- *Öksürdükten ya da hapşırdıktan sonra,
- *Hastalara bakarken,
- *Yemek yapmadan önce, yemek yaparken ve yemek yaptıktan sonra,
- *Yemek yemeden önce,
- *Tuvaleti kullandıktan sonra,
- *Ellerinizi gözle görülür bir şekilde kirli olduğunda,
- *Hayvanlara ya da hayvan dışkılarına/atıklarına dokunduktan sonra,

ELLERİNİZİ YIKAYIN.

Enfeksiyonun şiddeti, yaşla (60+ yaş) ve altta yatan hastalıklarla ilişkili olduğundan, yaş farklılıkları hakkındaki bilgiler de dâhil olmak üzere doğru, eksiksiz ve cinsiyete göre ayrıştırılmış verilere ihtiyaç vardır. HIV gibi diğer bulaşıcı hastalıklardan çıkartılan dersler doğrultusunda, yaşlı kadınların ihtiyaçlarının karşılanmasına özel bir önem vermek gerekir. Bulaşıcı hastalıklar bağlamında, yaşlılar (özellikle de kadınlar) arasındaki enfeksiyon oranları ihmal edilmiş bir konudur ve buna paralel olarak müdahale kapsamında da ihmal edilmiştir.

Öte yandan, salgın hastalıklar, kadınları ve erkekleri farklı şekillerde etkilemektedir.

Salgın hastalıklar; kadınlar ve kız çocukları için mevcut eşitsizlikleri daha da arttırabilmekte, tedavi ve bakım hizmetlerini nasıl aldıklarını da etkileyebilmektedir.

CİNSEL SAĞLIK, ÜREME SAĞLIĞI VE HAKLARI

SALGIN HASTALIKLAR SIRASINDA ÖNCELİK VERİLMESİ GEREKEN ÖNEMLİ BİR HALK SAĞLIĞI MESELESİDİR.

COVID-19 salgınına yönelik acil müdahale; aynı zamanda, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri için ayrılan kaynakların salgınla başa çıkmaya yönelik faaliyetlere yönlendirilmesine neden olabilir. Bu da anne ve yenidoğan ölümlerinde artışa, doğum kontrol yöntemi taleplerinin karşılanmayarak artmasına, güvenli olmayan kürtajların ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların yaygınlaşmasına yol açabilir.

Dünyada genelinde kadınlar, sağlık ve sosyal hizmet alanlarında çalışan kişilerin yüzde yetmişini oluşturmaktadır. Ebeler, hemşireler ve toplum sağlığı çalışanları; salgın hastalıklara müdahale etmek ve bunları kontrol etmek için yürütülen mücadelelerin ön saflarında yer alır ve kişisel koruyucu ekipmana (KKD) ihtiyaç duyar. Hamilelik ve doğum hizmetlerinin güvenli bir şekilde verilebilmesi; yeterli sayıda ve gerekli niteliklere sahip sağlık personelinin, özellikle de ebelerin bulunmasına ve yeterli tesislerin temel ve acil sağlık hizmetlerini 7 gün/24 saat sağlayabilmesine bağlıdır. Hamile kadınlarda, olumsuz sonuçlarla ilgili riskin artması nedeniyle, özellikle COVID-19 enfeksiyonlarında görülen solunum yolu hastalıklarının tedavi edilmesine öncelik verilmelidir. Şüpheli, muhtemel ve teyit edilen vakaların doğum öncesi bakım, yenidoğan ve anne sağlığı birimlerinden ayrı bir yerde tutulması, enfeksiyonu kontrol etmeye yönelik tedbirler kapsamında yer almalıdır. Üreme çağındaki kadınlar ve hamile kadınlar için doğum öncesi klinikler de dâhil olmak üzere, gözetim ve müdahale sistemleri bulunmalıdır. Şu anda COVID-19'un anneden bebeğe geçtiğine işaret eden herhangi bir bulgu yoktur.

Menstrüasyon sağlığıyla ilgili hizmetler de dâhil olmak üzere, aile planlaması hizmetleri ile cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili diğer hizmetlerin ve ürünlerin sağlanması kadınların ve kız çocuklarının sağlığı, güçlenmesi ve onuru açısından büyük bir önem taşır ve tedarik zincirleri, COVID-19 salgını müdahalesi nedeniyle bu ürünlerin tedarik edilmesi konusunda güçlükler yaşayabilir.

© UNFPA ASRO

Gözetim ve müdahale sistemleri kapsamında, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, mesleki durum ve hamilelik durumu da dikkate alınmalıdır. Bu tür salgınların ve hastalıkların, etkilenen tüm bireyler, aileler ve topluluklar üzerinde yaratabileceği etki göz önüne alındığında, genel müdahale kapsamında ruh sağlığı hizmetleri ve psikososyal destek de sunulmalıdır.

UNFPA; toplulukların ve yararlanıcıların salgın sırasında cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişebilmesi için ulusal ve yerel yetkililerin liderlik rolü üstlenmesini desteklemektedir. Sağlık bakanlıklarını ve ilgili bakanlıkları desteklemek amacıyla, WHO ve diğer BM kuruluşlarıyla işbirliği ve ortaklık kurularak, hamile kadınlar da dâhil olmak üzere üreme çağındaki kadınlara enfeksiyondan korunma tedbirleri, potansiyel riskler ve gecikmeden tıbbi yardım talep etme yolları konusunda doğru bilgi verilmesinin sağlanması büyük bir önem taşır.

KADINLAR VE ERKEKLER, FARKLI ŞEKİLLERDE ETKİLENİR...

Salgın hastalıklar; kadınları ve erkekleri farklı şekillerde etkiler. Kadınlar ve kız çocukları için mevcut eşitsizlikleri arttırmasının yanı sıra engelliler ve aşırı yoksullar gibi dışlanmış gruplara karşı ayrımcılığı da pekiştirir. Kadınlar ve erkeklerin genel olarak esenlikleri ve teşhis ve tedavi hizmetlerine erişimleri ile ilgili farklı etkiler dikkate alınarak bu farklılıkların göz önünde bulundurulması gerekir.

Toplumsal cinsiyet normları, risk oluşturur...

Kadınların salgınlarla ilgili karar verme yetkisi, erkeklere kıyasla daha kısıtlı olabilmektedir ve bunun sonucunda kadınların genel sağlık ihtiyaçları, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ihtiyaçları büyük ölçüde ihmal edilebilmektedir. Zika virüs salgınından çıkartılan derslere göre, erkekler ve kadınlar arasındaki güç farklılıkları, kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili kararlar söz konusu olduğunda karar alma bağımsızlığına sahip olmadığına işaret ediyordu. Enfeksiyonun yayılmasını önlemeye yönelik faaliyetlerin çoğu kadınlar tarafından gerçekleştirilse de kadınların çocuklarının sağlık kontrolü için sağlık kurumlarına ve sağlık hizmetlerine yeterli ölçüde erişememesi ve hastaneye gitmek için gereken maddi kaynaklara sahip olmaması bu durumu daha da kötüleştirmiştir.

Çoğu zaman, kadınlar, salgın hastalıklara yönelik planlama ve müdahale faaliyetlerinde yeterince temsil edilmemektedir. Bu durum, hâlihazırda ulusal ve küresel düzeyde yürütülmekte olan COVID-19 müdahalelerinin bazılarında da gözlemlenebilmektedir.

Diğer riskler incelendiğinde, erkeklerin, katı cinsiyet normları nedeniyle, güçlü görünmek istemeleri ve zayıf görünmekten kaçınmaları sonucunda gerekli sağlık hizmetlerini talep etmedikleri görülmektedir. Bu da virüsün teşhis ve tedavi edilmesini geciktirebilmektedir. Bu tür normlar bağlamında, erkekler, aynı zamanda salgından ve çalışmamaktan kaynaklanan maddi sıkıntılar karşısında kendilerini baskı altında hissedebilmektedir. Bu da evde gerginliğe ve çatışmaya yol açabilmektedir. Karantina sırasında, kadınların ve erkeklerin deneyimleri ve ihtiyaçları; birbirinden farklı fiziksel, kültürel, sıhhi ihtiyaçları ve güvenlik ihtiyaçları nedeniyle farklılık gösterecektir.

Kadınlar ve erkekler için işgücünde, sağlık ve bakım hizmetlerinde iş bölümü

Dünya sağlık sektöründeki işgücünün yüzde yetmişini kadınlar oluşturmaktadır. Bu durum, sağlık sektöründeki işgücünün toplumsal cinsiyete dayalı yapısını ve kadın sağlık çalışanlarının karşı karşıya olduğu enfeksiyon riskinin yüksekliğini de ortaya koymaktadır. Kadınların topluluk düzeyinde sahadaki etkileşimi de dâhil olmak üzere, birinci basamak sağlık hizmeti müdahalelerinin büyük bir bölümünü sağladığı göz önüne alındığında, kadınların müdahalelere ilişkin karar alma ve planlama sürecine, güvenlik gözetimine, tespit ve önleme mekanizmalarına tam olarak dâhil olmamaları kaygı vericidir. Mevcut deneyimlere göre, kadınlar; toplum içindeki rolleri nedeniyle, bir salgının başlangıcını ve genel olarak sağlık durumunu tespit etmek de dâhil olmak üzere, yerel düzeydeki eğilimleri belirlemek için uygun bir konumdadır.

Geçmiş salgınlardan elde edilen deneyimler, sağlık müdahalelerinin etkinliğini arttırmak, toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek ve sağlık alanında adaleti teşvik etmek için toplumsal cinsiyete ilişkin bir analizin hazırlık ve müdahale çalışmalarına dâhil edilmesinin önemini ortaya koymaktadır. 2014-16 yılları arasında, Batı Afrika'daki Ebola salgını sırasında, ailelerde bakım veren kişiler ve sahada sağlık çalışanları olarak baskın rolleri nedeniyle, kadınlara virüs bulaşma ihtimali daha yüksekti.

COVID-19 salgınına kontrol etmek için okulların kapatılmasının kadınlar üzerinde ekonomik açıdan da bir etkisi vardır. Zira kadınlar, aile içinde genel olarak bakımla ilgili sorumlulukların büyük bir bölümünü üstlenir. Bu da sonuç olarak kadınların iş olanaklarını ve ekonomik fırsatlarını sınırlandırır. Genel olarak, salgın deneyimi, kadınların hane içindeki yükünün artmasına yol açar. Tam zamanlı olarak çalışmaya devam eden birçok kadının evdeki sorumluluklarını daha da ağırlaştırır. Bunun yanı sıra, seyahatle ilgili kısıtlamalar; hem ev hizmetleri sektöründe çalışan yabancı kadın işçiler için hem de seyahatle ilgili kısıtlamalardan etkilenen diğer hizmet sektörleri için maddi güçlükler ve belirsizliğe neden olmaktadır.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin artması

Salgın hastalıklar; hâlihazırdaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ve savunmasızlıkları pekiştirerek istismar risklerini de arttırmaktadır. Salgın gibi kriz zamanlarında, kadınlar ve kız çocukları; örneğin, hane içinde gerilimin artması nedeniyle eş/partner şiddeti ve aile içi diğer şiddet türlerine daha fazla maruz kalabilmektedir. Bu tür durumlarda cinsel sömürü ve istismar da dâhil olmak üzere, toplumsal cinsiyete dayalı diğer şiddet türleriyle karşılaşma riskleri de artmaktadır. Örneğin, 2013-2016 Ebola salgınının Batı Afrika'daki ekonomik etkileri; kadınların ve çocukların sömürüye ve cinsel şiddete maruz kalma riskini arttırmıştır.

Bunun yanı sıra, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarına hayat kurtarıcı bakım hizmetleri ve destek (örn. tecavüzün klinik yönetimi, ruh sağlığı hizmetleri ve psikososyal destek) sunan sağlık hizmeti sağlayıcıları üzerinde aşırı bir yük olduğunda ve sağlayıcılar COVID-19 vakalarını ele almakla meşgul olduklarında, bu tür hizmetler sağlık hizmetleri müdahalesi kapsamında çıkartılabilmektedir. Sistemler; sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin hassas bilgileri ele almak için gereken beceri ve kaynaklara sahip olmasını, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin her türlü bildirim saygı, sempati ve gizlilikle ele almasını ve hizmetlerin mağdur merkezli bir yaklaşımla sunulmasını sağlamalıdır. Bunun yanı sıra, mevcut sağlık tesislerindeki değişiklikleri yansıtmak, topluluklara ve hizmet sağlayıcılara güncel yönlendirme yolları hakkında bilgi vermek amacıyla toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin yönlendirme yollarını güncellemek de büyük bir önem taşır.

UNFPA, ulusal paydaşların duyarlılaştırılması konusunda önemli bir rol oynayabilir. Böylece ulusal paydaşlar; toplumsal cinsiyet ile bu tür salgınların kesişim noktalarını tespit edebilir, salgın sırasında toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riskinin arttığını fark edebilir ve bu sorunun güvenli, etik ve etkili bir şekilde nasıl ele alabileceğini daha iyi anlayabilir.

Tüm savunmasız nüfuslar, COVID-19 salgınına farklı şekillerde deneyimleyecektir. UNFPA tarafından 2020'de insani yardıma ve korumaya ihtiyaç duyduğu tespit edilen 4 milyon hamile kadın da dâhil olmak üzere yaklaşık 48 milyon kadın ve kız çocuğu için COVID-19 salgının ortaya çıkardığı tehditler artacaktır. Çatışmalar, göç bölgelerindeki kötü koşullar ve kısıtlı kaynaklar; ek destek ve finansman ihtiyacını büyük ihtimalle arttıracaktır. Uzun süredir devam eden krizlerle, çatışmalarla, doğal afetlerle, göçlerle ve sağlıkla ilgili diğer acil durumlarla mücadele eden ülkelerde ve topluluklarda, hızla yayılan COVID-19 salgınının durdurulması daha da güçtür. Çatışmalardan etkilenen veya kırılğan olduğu düşünülen ülkeler genelde aynı zamanda en zayıf sağlık sistemlerine sahiptir. Hastalığı tespit etmek, teyit etmek, halk sağlığı bileşenini yönetmek, hastalığın halk sağlığı üzerindeki etkisini ve klinik etkisini eşit ölçüde yönetmek için yeterli kapasitesi bulunmayan bu ülkeler COVID-19 salgını karşısında savunmasız kalmaktadır.

TAVSİYELER

- ◆ İnsanların güvenliğini, saygınlığını ve haklarını korumak amacıyla **doğru mesajlar iletin ve destekleyici sağlık hizmetleri sağlayın.**
- ◆ **Müdahaleyle ilgili politikaların ve düzenlemelerin herkesin ihtiyaçlarına cevap vermesini sağlayın.** Bu, sağlıkla ilgili acil bir durumun, farklı bireyler ve topluluklar üzerindeki birincil ve ikincil etkilerini anlamak açısından temel bir adımdır. Aynı zamanda, müdahale çabaları; kadınların ve kız çocuklarının korunma ihtiyaçlarına odaklanmalıdır.
- ◆ **COVID-19 salgınına yönelik müdahalenin zararlı toplumsal cinsiyet normlarını, ayrımcı uygulamaları ve eşitsizlikleri yeniden üretmediğinden veya sürdürmediğinden emin olun.** Sosyal, kültürel ve toplumsal cinsiyet normlarının, toplumsal cinsiyet rollerinin ve ilişkilerinin kadınların ve erkeklerin enfeksiyon karşısında savunmasızlığını, enfeksiyona maruz kalma düzeylerini ve tedavilerini etkilediğini dikkate alın.
- ◆ **COVID-19 salgını sırasında cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri ve ilgili haklara özen gösterilmesini sağlayın.** Bunların salgınlardan önemli ölçüde etkilenebileceğini unutmayın. Diğer tedbirlerin yanı sıra, gebeliklerin ve doğumların güvenliği için enfeksiyonun önlenmesine yönelik rehber ilkelere katı bir şekilde uyulmasını da sağlayın.
- ◆ **Bunların, kadın ve erkek grupları arasında ne tür farklılıklar gösterebileceğini göz önünde bulundurun.** Özellikle de yoksullar, engelliler, yerli halklar, ülke içinde yerinden edilmiş kişiler veya mülteciler, LGBTIQ bireyler, birden fazla ve kesişen ayrımcılık türüyle karşı karşıya kalan kişiler de dâhil olmak üzere dışlanan gruplara odaklanın.
- ◆ **Karantina deneyiminin, kadınlar ve erkekler için farklı olabileceğini göz önünde bulundurun.** Örneğin kadınların ve erkeklerin farklı fiziksel, kültürel ve sıhhi ihtiyaçlarının ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını dikkate alın. Evin, bazı kadınlar için güvenli bir yer olmayabileceğini ve kadınların evde eş/partner şiddetine maruz kalma riskinin fiilen artabileceğini unutmayın.
- ◆ **Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin yönlendirme yollarını güncelleyin** ve güncellemelerin mevcut hizmetlerdeki değişiklikleri yansıtmasını sağlayın.
- ◆ **Topluluk içinde kadınların katılımına öncelik verin.** Zira kadınlar, topluluk içindeki rolleri nedeniyle, genelde önleme faaliyetlerinin tasarlanmasını ve uygulanmasını olumlu yönde etkileyebilecek bir konumdadır. Yerel düzeyde yakınlıkları göz önüne alındığında, kadınların gözlemleri ve içgörülere, bir salgının başladığının tespit edilmesine ve genel olarak sağlık durumunun iyileştirilmesine yardımcı olabilmektedir.
- ◆ **Salgın hazırlığı ve müdahalesine ilişkin karar alma sürecine kadınları dâhil edin** ve kadınların COVID-19 ile ilgili ulusal ve yerel politika alanlarında temsil edilmesini sağlayın.
- ◆ **Mücadelenin ön safalarında yer alan kadınların görüşlerini müdahaleye dâhil edin.** Sağlık çalışanları ve hastalıktan en çok etkilenen kişiler de dâhil olmak üzere kadınların, hazırlık ve müdahale politikalarını oluşturma çalışmalarında veya daha sonraki uygulamalarda yer almasını sağlayın.
- ◆ **Topluluk düzeyinde kadınların ve kız çocuklarının anlamlı katılımını destekleyin.** Çabaların ve müdahalelerin, en büyük risk altında olan kişileri daha da dışlamasını veya onlara karşı ayrımcılık yapmasını önlemek için kadın ağları ve organizasyonları da dâhil olmak üzere, kadın ve kız çocuklarının topluluk içinde katılımını teşvik edin.
- ◆ **Devletlerin ve küresel sağlık kurumlarının** salgının etkilerini analiz ederken COVID-19'un yaş, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini göz önünde bulundurmasını sağlayın.
- ◆ COVID-19 virüsünün görülme yaygınlığı, eğilimler ve diğer önemli bilgiler açılarından bireyleri nasıl etkileyebileceğini anlamak amacıyla **yaş ve cinsiyete göre ayrıştırılmış, doğru ve eksiksiz verilerin toplanmasına öncelik verin.**

- **İnsani yardım planları** kapsamında COVID-19 müdahalesinin dikkate alındığından ve yansıtıldığından emin olun. Tüm ulusal müdahalelerde mültecilerin, göçmenlerin ve ülke içinde yerinden edilen kişilerin haklarını savunun.
- Üzerinde anlaşılan hedefler doğrultusunda çalışan devletlerin, STK'ların ve diğer yardım kuruluşlarının karşılaştırmalı avantajlarından yararlanmak ve devletlerin müdahalesine destek olmak için kurumsal tutarlılık, işbirliği, sinerji ve ortaklıklar vasıtasıyla **insani yardım, kalkınma ve barış bağlantısı yaklaşımını uygulayın.**

©UNFPA SURIYE

Kaynaklar:

- COVID-19: salgının toplumsal cinsiyete dayalı etkileri: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30526-2/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30526-2/fulltext)
- COVID-19 #Coronavirus veri paketi (güncellenme tarihi 11 Mart 2020): <https://informationisbeautiful.net/visualizations/COVID-19-coronavirus-infographic-datapack/> COVID-19 Rehberlik Belgesi, Asya Pasifik Bölgesi, UNFPA Mart 2020
- WHO Günlük Durum Raporları: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports/>
- COVID-19 salgını sırasında ruh sağlığı ile ilgili hususlar: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf?sfvrsn=6d3578af_2
- COVID-19 da dâhil olmak üzere kamu sağlığı acil durumları için 3 Aşamalı Müdahale Aktivasyon Sistemi - 19: https://hr.un.org/sites/hr.un.org/files/Coronavirus_ThreePhases_FINAL_0.pdf
- COVID-19 Salgını ve Toplumsal Cinsiyet: Asya ve Pasifik Bölgesinde Savunuculukla ilgili Temel Hususlar. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Sorumluluk Alanı Koruma Kümesi Asya ve Pasifik: Asya ve Pasifik Bölgesinde insani Yardım çalışmalarında Toplumsal Cinsiyet, 2020 <https://gbvaor.net/sites/default/files/2020-03/GiHA%20WG%20advocacy%20%20brief%20final%5B4%5D.pdf>

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Genel Merkezi
605 3rd Ave, New York
NY 10158
www.unfpa.org

